

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 16 kwietnia 2015 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Rozporządzenie (WE) nr 1346/2000 — Artykuły 4 i 13 —
Postępowanie upadłościowe — Wypłata dokonana po dacie wszczęcia postępowania upadłościowego na
podstawie zajęcia egzekucyjnego dokonanego przed tą datą — Zaskarżenie w związku z upadłością
czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli — Termin przedawnienia, termin na zaskarżenie
czynności i termin zawity — Przepisy dotyczące formy w kontekście zaskarżenia czynności w związku
z upadłością — Prawo właściwe

W sprawie C-557/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie
prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniem z dnia 10 października
2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 października 2013 r., w postępowaniu:

Hermann Lutz

przeciwko

Elke Bäuerle, jako zarządcy w postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku spółki ECZ
Autohandel GmbH,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, S. Rodin, A. Borg Barthet, E. Levits i M. Berger (sprawozdawca),
sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: L. Carrasco Marco, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 18 września 2014 r.,
rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu H. Lutza przez C. Brändlego, Rechtsanwalt,
- w imieniu E. Bäuerle, jako zarządcy w postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku spółki
ECZ Autohandel GmbH, przez W. Nassalla, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego, J. Kemper oraz D. Kuon, działających
w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

- w imieniu rządu greckiego przez G. Skiani oraz M. Germani, działające w charakterze pełnomocników,
 - w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Garcíę-Valdecasas Dorrego, działającą w charakterze pełnomocnika,
 - w imieniu rządu portugalskiego przez L. Ineza Fernandes i F. de Figueiroa Quelhas, działających w charakterze pełnomocników,
 - w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina, działającego w charakterze pełnomocnika,
- po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 27 listopada 2014 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 2 lit. m) oraz art. 13 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy H. Lutzem, zamieszkałym w Austrii, a E. Bäuerle, jako zarządcą we wszczętym w Niemczech postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku spółki ECZ Autohandel GmbH (zwanej dalej „dłużnikiem”), w przedmiocie zaskarżenia czynności w związku z upadłością.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 23–25 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowią:
 - „(23) W zakresie swojej regulacji niniejsze rozporządzenie powinno określić jednolite normy kolizyjne zastępujące – w zakresie ich stosowania – wewnętrzne przepisy prawa prywatnego międzynarodowego. O ile nie postanowiono inaczej, zastosowanie powinno znaleźć prawo państwa wszczęcia postępowania (lex concursus). Powyższa norma kolizyjna powinna dotyczyć zarówno głównego postępowania upadłościowego, jak i postępowań miejscowych. Lex concursus określa wszystkie procesowe i materialne skutki postępowania upadłościowego w odniesieniu do dotkniętych nimi osób oraz stosunków prawnych; określa wszystkie przesłanki wszczęcia, prowadzenia oraz ukończenia postępowania upadłościowego.
 - (24) Automatyczne uznanie postępowania upadłościowego, do którego co do zasady stosuje się prawo państwa wszczęcia może kolidować z przepisami innych państw członkowskich o dokonywaniu czynności prawnych. W celu ochrony zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania należy przewidzieć szereg wyjątków od ogólnej zasady.
 - (25) Szczególna potrzeba wprowadzenia regulacji odstępującej od stosowania prawa państwa wszczęcia postępowania istnieje w przypadku praw rzeczowych, jako że mają one szczególne znaczenie dla udzielania kredytu. Ustanowienie, skuteczność i zakres takiego prawa rzeczowego powinny być zatem z reguły określane zgodnie z prawem miejsca położenia i nie powinny zostać naruszone

przez wszczęcie postępowania upadłościowego. Uprawniony z tytułu prawa rzeczowego powinien w dalszym ciągu móc dochodzić swojego prawa wyłączenia z masy lub odrębnego zaspokojenia z przedmiotu zabezpieczenia [...]”.

4 Artykuł 4 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi:

„1. O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie, określanego dalej jako »państwo wszczęcia postępowania«.

2. Prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i ukończenia. W szczególności określa ono:

[...]

f) skutki [wpływ] wszczęcia postępowania upadłościowego na środki dochodzenia praw przez poszczególnych wierzycieli; z wyłączeniem toczących się postępowań;

[...]

m) zasady dotyczące nieważności, zaskarżenia [możności unieważnienia] lub względnej bezskuteczności czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli”.

5 Artykuł 5 rozporządzenia nr 1346/2000 przewiduje:

„1. Wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza praw rzeczowych wierzycieli lub osób trzecich na materialnych lub niematerialnych, ruchomych lub nieruchomych składnikach majątku dłużnika – zarówno na określonych przedmiotach, jak i na zbiorze nieokreślonych przedmiotów o zmiennym składzie – które w chwili wszczęcia postępowania znajdują się na terytorium innego państwa członkowskiego.

2. Do praw określonych w ust. 1 należą w szczególności:

a) uprawnienie do zbycia przedmiotu lub przeznaczenia go do zbycia i zaspokojenia się z uzyskanych środków lub pożytków tego przedmiotu, w szczególności z tytułu zastawu lub hipoteki;

b) wyłączne prawo ściągnięcia wierzytelności, w szczególności z tytułu zastawu na wierzytelności lub przelewu tej wierzytelności w celu zabezpieczenia roszczenia;

[...]

4. Ustęp 1 nie narusza [możności domagania się ustalenia] nieważności, zaskarżalności [unieważnienia] lub względnej bezskuteczności czynności prawnej zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. m)”.

6 Zgodnie z brzmieniem art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000:

„Artykuł 4 ust. 2 lit. m) nie stosuje się w wypadku, gdy osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaże, że:

- czynność ta podlega prawu innego państwa członkowskiego niż państwa wszczęcia postępowania, i
- w takim przypadku ta czynność prawna w żaden sposób nie podlega zaskarżeniu na podstawie tego prawa”.

7 Artykuł 20 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 ma następujące brzmienie:

„Wierzyciel, który po wszczęciu postępowania upadłościowego, określono[ego] w art. 3 ust. 1 w jakikolwiek sposób, w szczególności w drodze postępowania egzekucyjnego, zostaje zaspokojony całkowicie lub częściowo z przedmiotu należącego do masy znajdującego się w innym państwie członkowskim, jest zobowiązany, z zastrzeżeniem art. 5 i 7, do zwrotu zarządcy otrzymanego zaspokojenia”.

8 Artykuł 12 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177, s. 6, zwanego dalej „rozporządzeniem Rzym I”) przewiduje:

„Prawo właściwe dla umowy na podstawie niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie w szczególności do:

[...]

d) różnych sposobów wygaśnięcia zobowiązań oraz przedawnienia i utraty praw wynikającej z upływu terminów;

[...]”.

Prawo niemieckie

9 Paragraf 88 niemieckiej Insolvenzordnung (ustawy – prawo upadłościowe) z dnia 5 października 1994 r. (BGBl. 1994 I, s. 2866), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności stanu faktycznego w postępowaniu głównym (zwanej dalej „InsO”), przewiduje:

„Jeżeli wierzyciel upadłego uzyskał w okresie miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego bądź po złożeniu tego wniosku w drodze egzekucji zabezpieczenie wierzycielskie na majątku dłużnika należącym do masy upadłości, wszczęcie postępowania upadłościowego powoduje upadek tego zabezpieczenia”.

Prawo austriackie

10 Paragraf 43 ust. 1 i 2 austriackiej Insolvenzordnung (ustawy – prawo upadłościowe) (RGBl. 337/1914), w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności stanu faktycznego w postępowaniu głównym (zwanej dalej „IO”), stanowi:

„(1) Zaskarżenie czynności może zostać dokonane poprzez wytoczenie powództwa [...].

(2) Powództwo to należy wytoczyć, pod rygorem wygaśnięcia prawa do jego wytoczenia, w okresie roku liczonego od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego [...].”

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

11 ECZ GmbH była spółką prawa niemieckiego, która w chwili wystąpienia okoliczności stanu faktycznego w postępowaniu głównym miała siedzibę w Tettwang (Niemcy). Przedmiotem jej działalności był handel samochodami. Na potrzeby działalności prowadzonej na rynku austriackim spółka ta posługiwała się spółką zależną, z siedzibą w Bregencji (Austria), będącą dłużniczką w ramach niniejszego postępowania. Hermann Lutz kupił od tej spółki samochód, ale w związku z brakiem jego

- dostarczenia wniośł do Bezirksgericht Bregenz (sądu pierwszej instancji w Bregencji) pozew o zwrot kwoty zapłaconej na rzecz tej spółki. W dniu 17 marca 2008 r. sąd ten wydał wobec tej spółki wykonalny nakaz zapłaty na kwotę 9 566 EUR wraz z odsetkami.
- 12 W dniu 13 kwietnia 2008 r. dłużniczka wystąpiła do Amtsgericht Ravensburg (sądu pierwszej instancji w Ravensburgu, Niemcy) z wnioskiem o ogłoszenie swojej upadłości.
 - 13 W dniu 20 maja 2008 r. Bezirksgericht Bregenz zezwolił na przeprowadzenie egzekucji wydanego przez siebie w dniu 17 marca 2008 r. nakazu zapłaty, w ramach której to egzekucji zostały zajęte trzy konta, jakie dłużniczka posiadała w banku z siedzibą w Austrii. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji doręczono temu bankowi w dniu 23 maja 2008 r.
 - 14 W dniu 4 sierpnia 2008 r. Amtsgericht Ravensburg wszczął wobec dłużniczki postępowanie upadłościowe.
 - 15 W dniu 17 marca 2009 r. bank, w którym dokonano zajęcia egzekucyjnego kont bankowych dłużniczki, wypłacił H. Lutzowi kwotę 11 778,48 EUR. Wcześniej, pismem z dnia 10 marca 2009 r., ówczesny zarządca poinformował ten bank, że zastrzega sobie prawo do zaskarżania w związku z wszczęciem postępowania upadłościowego wszelkich wypłat dokonywanych przez bank na rzecz jego wierzycieli.
 - 16 Pismem z dnia 3 czerwca 2009 r. ówczesny zarządca poinformował H. Lutza o zaskarżeniu, w związku z upadłością, egzekucji, na którą Bezirksgericht Bregenz zezwolił w dniu 20 maja 2008 r., oraz wypłaty dokonanej w dniu 17 marca 2009 r. W dniu 23 października 2009 r. H. Lutzowi został doręczony pozew, którym E. Bäuerle, działająca w charakterze zarządcy dłużniczki, wytoczyła wobec niego powództwo, zaskarżając w związku z upadłością dokonaną wypłatę i żądając zwrotu kwoty wypłaconej mu w dniu 17 marca 2009 r. do masy upadłości.
 - 17 Landgericht Ravensburg (sąd drugiej instancji w Ravensburgu) uwzględnił powództwo E. Bäuerle. Następnie H. Lutz wniośł apelację od wyroku Landgericht Ravensburg, która została oddalona. W skardze rewizyjnej przed Bundesgerichtshof (federalnym sądem najwyższym) podtrzymuje on żądanie oddalenia powództwa.
 - 18 Sąd odsyłający uważa, że skuteczność środka odwoławczego zależy od wykładni art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, przy założeniu, że przepis ten ma zastosowanie w niniejszej sprawie. Artykuł 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia precyzuje mianowicie, że kwestie nieważności, możliwości unieważnienia lub względnej bezskuteczności czynności dokonanych z pokrzywdzeniem dla ogółu wierzycieli są regulowane przez prawo państwa wszczęcia postępowania upadłościowego (zwane dalej „lex fori concursus”). Artykuł 13 tego samego rozporządzenia wyklucza jednakże zastosowanie tego przepisu w wypadku, gdy osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaże, że czynność ta podlega prawu państwa członkowskiego innego niż państwo wszczęcia postępowania i że na podstawie tego prawa czynność ta w żaden sposób nie podlega zaskarżeniu.
 - 19 W kwestii tej sąd odsyłający zauważa, że w postępowaniu głównym – zgodnie z mającym zastosowanie lex fori concursus, to znaczy w niniejszej sprawie zgodnie z § 88 InsO – prawo do egzekucyjnego zajęcia kont bankowych dłużnika upadło w momencie wszczęcia wobec tej spółki postępowania upadłościowego, ponieważ zezwolenie na jego dokonanie i jego dokonanie nastąpiły po złożeniu wniosku o wszczęcie tego postępowania. Dokonana następnie wypłata środków pieniężnych zajętych na rachunkach bankowych jest więc w przekonaniu tego sądu również pozbawiona podstawy prawnej.
 - 20 Sąd odsyłający dodaje, że zdaniem H. Lutza, powołującego się na art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, sporna w postępowaniu głównym wypłata nie podlega już zaskarżeniu na podstawie prawa mającego zastosowanie do tej czynności, a mianowicie prawa austriackiego. Paragraf 43 ust. 2 IO przewiduje

bowiem na zaskarżenie czynności w związku z upadłością dłużnika roczny termin zawity, liczony od dnia wszczęcia postępowania upadłościowego. Termin ten nie został jednak zachowany w postępowaniu głównym.

- 21 Sąd odsyłający zauważa natomiast, że zgodnie z prawem niemieckim termin na wytoczenie takiego powództwa wynosi trzy lata i że termin ten został w postępowaniu głównym zachowany.
- 22 W tych okolicznościach Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 stosuje się, jeśli zaskarżona przez zarządcę upadłości wypłata kwoty zajętej [w postępowaniu egzekucyjnym] przed wszczęciem postępowania upadłościowego została dokonana dopiero po wszczęciu tego postępowania?
- 2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: czy zarzut, o którym mowa w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, odnosi się również do terminów przedawnienia, zaskarżania i terminów zawitych określonych w prawie państwa, w którym zaskarżona czynność wywiera skutki (*lex causae*)?
- 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie: czy istotne dla wykonywania prawa przewidzianego w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 przepisy formalnoprawne [dotyczące formy] określa również *lex causae*, czy też określa je *lex fori concursus*?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 23 Pytania przedstawione przez sąd odsyłający dotyczą w istocie możliwości zastosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 do wypłaty, dokonanej na rzecz wierzyciela po wszczęciu wobec dłużnika postępowania upadłościowego, na podstawie prawa do zajęcia egzekucyjnego ustanowionego przed wszczęciem tego postępowania. Przed udzieleniem odpowiedzi na te pytania należy stwierdzić, że są one oparte na dwóch założeniach, które należy zbadać.
- 24 Sąd odsyłający przypomina mianowicie, że art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi, iż wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza praw rzeczowych wierzycieli na składnikach majątku dłużnika, a art. 5 ust. 4 tego rozporządzenia precyzuje, że „[u]stęp 1 nie narusza [możliwości domagania się ustalenia] nieważności, zaskarżalności [unieważnienia] lub względnej bezskuteczności”.
- 25 Sąd odsyłający zakłada zatem milcząco, po pierwsze, że prawo do zajęcia egzekucyjnego środków na rachunku bankowym stanowi „prawo rzeczowe”, które może zostać objęte ochroną na podstawie art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000.
- 26 Po drugie, sąd ten uważa, że przyznana w ten sposób ochrona może jednakże na podstawie art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000 zostać wyłączona w sytuacjach określonych przez *lex fori concursus* i na określonych w tym prawie warunkach. Z tego względu sąd ten precyzuje, że jako iż prawo do zajęcia egzekucyjnego środków pieniężnych na rachunkach bankowych w postępowaniu głównym powstało dopiero po złożeniu, w dniu 13 kwietnia 2008 r., wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika, tym samym upadło ono, zgodnie z § 88 InsO, począwszy od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego w dniu 4 sierpnia 2008 r., a dokonana następnie wypłata na rzecz H. Lutza środków pieniężnych z zajętych rachunków bankowych tej spółki w dniu 17 marca 2009 r. jest zatem również pozbawiona podstawy prawnej.

- 27 W tym kontekście, jeżeli chodzi o posiadanie przymiotu „prawa rzeczowego” przez prawo do zajęcia egzekucyjnego środków pieniężnych na rachunku bankowym, należy sprecyzować, że art. 5 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000 wymienia pośród „praw rzeczowych” w rozumieniu art. 5 ust. 1 tego rozporządzenia wyłączone prawo ściągnięcia wierzytelności. Ponadto, jak wynika zresztą z motywu 25 tego rozporządzenia, ustanowienie, skuteczność i zakres takiego prawa rzeczowego powinny być z reguły określane zgodnie z prawem miejsca położenia.
- 28 Okazuje się więc, że prawo wynikające z zajęcia środków pieniężnych na rachunkach bankowych w postępowaniu głównym mogło rzeczywiście stanowić „prawo rzeczowe” w rozumieniu art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000, pod warunkiem że prawo to miało, zgodnie z właściwym prawem krajowym, w tym wypadku zgodnie z prawem austriackim, charakter wyłączny w stosunku do pozostałych wierzycieli dłużnika, czego zweryfikowanie spoczywa na sądzie odsyłającym.
- 29 Ponadto, jeżeli chodzi o kwestię, czy prawo wynikające z zajęcia środków pieniężnych na rachunkach bankowych w postępowaniu głównym – przy założeniu, że stanowi ono „prawo rzeczowe” w rozumieniu art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 – upadło z mocy prawa z powodu wszczęcia postępowania upadłościowego wobec dłużnika, prawdą jest, że art. 5 ust. 4 tego rozporządzenia wyłącza stosowanie art. 5 ust. 1 tego rozporządzenia jedynie w sytuacji „domagania się” ustalenia nieważności, unieważnienia i względnej bezskuteczności, o których mowa w art. 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000.
- 30 Tymczasem, jak zauważa rzecznik generalny w pkt 49 opinii, obecne w większości wersji językowych nawiązanie w art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000 do „domagania się” [franc. actions] ustalenia nieważności, unieważnienia i względnej bezskuteczności nie pozwala na sformułowanie wniosku, że zakres zastosowania tego przepisu jest ograniczony wyłącznie do powództw. Przepis ten należy bowiem interpretować w związku z art. 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia, który odsyła ogólnie do „zasad dotyczących nieważności, zaskarżania [możności unieważnienia] lub względnej bezskuteczności czynności prawnych”, a nie tylko do „[domagania się ustalenia]” nieważności, unieważnienia i względnej bezskuteczności. Dla ustalenia, czy nieważność, możliwość unieważnienia lub względna bezskuteczność czynności mogą wynikać z powództwa, innej czynności prawnej, czy też następować z mocy prawa, należy zatem odwołać się do *lex fori concursus*, będącego, na podstawie tego art. 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000, prawem właściwym dla określenia zasad dotyczących nieważności, możliwości unieważnienia lub względnej bezskuteczności czynności prawnych.
- 31 W tej ostatniej kwestii należy dodać, że o ile art. 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000 przewiduje, że *lex fori concursus* określa zasady dotyczące nieważności, możliwości unieważnienia lub względnej bezskuteczności czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, o tyle art. 13 tego rozporządzenia, na który powołuje się H. Lutz, ustanawia wyjątek od tej zasady, ponieważ wyłącza on stosowanie art. 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia i – gdy spełnione są pewne warunki – określa jako właściwe prawo, któremu podlega czynność zaskarżona przez zarządcę w postępowaniu upadłościowym (zwane dalej „*lex causae*”). Na pytania przedstawione przez sąd odsyłający należy zatem odpowiedzieć w sposób umożliwiający mu również zweryfikowanie, czy zastosowanie § 88 InsO i wynikający z tego upadek z mocy prawa zajęcia środków pieniężnych na rachunkach bankowych w postępowaniu głównym nie zostały wyłączone z powodu zastosowania, zgodnie z art. 13 tegoż rozporządzenia nr 1346/2000, prawa austriackiego.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 32 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający pragnie ustalić w istocie, czy art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że znajduje on zastosowanie do sytuacji, w której zaskarżona przez zarządcę w postępowaniu upadłościowym wypłata kwoty zajętej w postępowaniu egzekucyjnym przed wszczęciem postępowania upadłościowego została dokonana dopiero po wszczęciu tego postępowania.

- 33 W tym kontekście należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że brzmienie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie zawiera żadnego ograniczenia, które mogłoby skutkować zawężeniem jego zakresu zastosowania w zależności od daty spornej czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli.
- 34 Artykuł 13 rozporządzenia nr 1346/2000 przewiduje jednak wyjątek od zasady ogólnej ustanowionej w art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000, zgodnie z którą prawem właściwym dla postępowania upadłościowego i jego skutków jest *lex fori concursus*. Wyjątek ten, którego celem jest – jak przypomina motyw 24 tego rozporządzenia – ochrona zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania, należy interpretować ściśle i jego zakres nie może wykraczać poza to, co jest niezbędne do osiągnięcia jego celu.
- 35 Interpretowanie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 w ten sposób, że miałby on również zastosowanie do czynności dokonanych po wszczęciu postępowania upadłościowego, wykraczałoby jednakże poza to, co jest niezbędne do ochrony zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania. Począwszy od wszczęcia postępowania upadłościowego, wierzyciele danego dłużnika są bowiem w stanie przewidzieć wpływ stosowania *lex fori concursus* na stosunki prawne łączące ich z tym dłużnikiem. Z tego względu wierzyciele nie zasługują co do zasady, jak słusznie zauważył rzecznik generalny w pkt 60 opinii, na zwiększoną ochronę.
- 36 Należy w związku z tym stwierdzić, że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 co do zasady nie znajduje zastosowania do czynności dokonywanych po wszczęciu postępowania upadłościowego.
- 37 Mimo stwierdzenia zawartego w poprzednim punkcie należy jednakowoż podnieść, że czynność zaskarżona w postępowaniu głównym w związku z upadłością, mianowicie wypłata w dniu 17 marca 2009 r. środków pieniężnych na rzecz H. Lutza, mogła być nastąpić w oparciu o prawo rzeczowe, a mianowicie o prawo do zajęcia egzekucyjnego środków pieniężnych na rachunkach bankowych dłużnika. Jako że to prawo do zajęcia egzekucyjnego powstało przed wszczęciem wobec tego dłużnika postępowania upadłościowego, czynność ta mogłaby zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1346/2000 korzystać ze szczególnej ochrony.
- 38 Jak przypomina motyw 25 rozporządzenia nr 1346/2000, prawodawca postanowił bowiem przewidzieć dla praw rzeczowych szczególny łącznik, powodujący odstępstwo od stosowania *lex fori concursus*, jako że prawa te mają szczególne znaczenie dla udzielania kredytu. Zgodnie z tym samym motywem uprawniony z tytułu prawa rzeczowego powinien zatem, po wszczęciu tego postępowania, w dalszym ciągu móc dochodzić swojego prawa wyłączenia z masy lub odrębnego zaspokojenia z przedmiotu zabezpieczenia.
- 39 Dla osiągnięcia tego celu art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi, że wszczęcie postępowania upadłościowego „nie narusza” praw rzeczowych objętych zakresem zastosowania tego przepisu. Przepis ten ma w oczywisty sposób na celu w szczególności umożliwienie wierzycielowi skutecznego – i to nawet po wszczęciu tego postępowania upadłościowego – dochodzenia przysługującego mu prawa rzeczowego powstałego przed wszczęciem tego postępowania.
- 40 Aby jednak umożliwić wierzycielowi skuteczne dochodzenie przysługującego mu prawa rzeczowego, niezbędne jest, aby wierzyciel ten mógł przystąpić do niego po wszczęciu postępowania upadłościowego co do zasady w oparciu o *lex causae*. Artykuł 5 rozporządzenia nr 1346/2000 posiada zatem tę cechę szczególną, że ma on na celu ochronę nie tylko czynności dokonanych przed wszczęciem postępowania upadłościowego, lecz również, i to przede wszystkim, czynności dokonywanych po wszczęciu tego postępowania. W kwestii tej należy dodać, że o ile art. 20 ust. 1 tego rozporządzenia przewiduje, że wierzyciel, który po wszczęciu postępowania upadłościowego zostaje zaspokojony całkowicie lub częściowo z przedmiotu należącego do masy znajdującego się w innym państwie członkowskim aniżeli państwo wszczęcia postępowania, jest zobowiązany do zwrotu

zarządcy otrzymanego zaspokojenia, o tyle ten sam przepis stanowi, że wierzyciel ma obowiązek zwrotu „z zastrzeżeniem” w szczególności art. 5 tego rozporządzenia. Artykuł 20 ust. 1 tego samego rozporządzenia nie znajduje jednak zastosowania w postępowaniu głównym.

- 41 W konsekwencji, jako że art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000 dotyczy w szczególności czynności dokonanych po wszczęciu postępowania upadłościowego, rozważania zawarte w pkt 33–36 niniejszego wyroku, zgodnie z którymi art. 13 tego rozporządzenia nie ma, co do zasady, zastosowania do czynności dokonywanych po wszczęciu tego postępowania upadłościowego, nie mogą zostać przeniesione na grunt hipotezy, w której wierzyciel przystępuje do wykonania prawa rzeczowego objętego zakresem zastosowania art. 5 ust. 1 tego rozporządzenia.
- 42 Ponadto, o ile art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000 w związku z art. 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia dopuszcza domaganie się ustalenia nieważności, unieważnienia bądź względnej bezskuteczności czynności służącej wykonaniu prawa rzeczowego po wszczęciu postępowania upadłościowego, o tyle w celu zagwarantowania skuteczności (effet utile) art. 5 ust. 1 tego rozporządzenia przepisy te należy interpretować w ten sposób, że nie wykluczają one możliwości powoływania się przez wierzyciela na art. 13 tego samego rozporządzenia celem podniesienia, że dana czynność podlega prawu innego państwa członkowskiego niż państwo wszczęcia postępowania i że prawo to nie dopuszcza w niniejszej sprawie zaskarżenia tej czynności w jakikolwiek sposób.
- 43 W tej sytuacji na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że znajduje on zastosowanie do sytuacji, w której zaskarżona przez zarządcę w postępowaniu upadłościowym wypłata kwoty zajętej w postępowaniu egzekucyjnym przed wszczęciem postępowania upadłościowego została dokonana dopiero po wszczęciu tego postępowania.

W przedmiocie pytania drugiego

- 44 Poprzez swoje pytanie drugie sąd odsyłający pyta w istocie, czy art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że zakres zawartego w tym przepisie uregulowania ustanawiającego wyjątek obejmuje również przewidziane przez lex causae terminy przedawnienia, terminy na zaskarżenie czynności i terminy zawite.
- 45 W kwestii tej należy przypomnieć, po pierwsze, że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, odsyłając do lex causae, nie dokonuje żadnego rozróżnienia pomiędzy terminami przedawnienia, terminami zaskarżania i terminami zawitymi.
- 46 Po drugie, o ile wprawdzie art. 12 ust. 1 lit. d) rozporządzenia Rzym I przewiduje, że przedawnienie i utratę praw wynikające z upływu terminów reguluje „prawo właściwe dla umowy”, o tyle należy stwierdzić, że przepisy te nie mają zastosowania do zaskarżania czynności objętego zakresem zastosowania art. 4 i 13 rozporządzenia nr 1346/2000. Te ostatnie przepisy stanowią bowiem lex specialis w stosunku do rozporządzenia nr Rzym I i należy interpretować je w świetle celów realizowanych przez rozporządzenie nr 1346/2000.
- 47 Zatem, jako że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie dokonuje żadnego rozróżnienia pomiędzy przepisami materialnoprawnymi i proceduralnymi i nie zawiera w szczególności żadnego kryterium pozwalającego na zidentyfikowanie wśród terminów tych spośród nich, które mają charakter proceduralny, wynika z tego, że kwalifikacji danego terminu jako mającego charakter proceduralny czy materialnoprawny należy dokonywać koniecznie w świetle lex causae.
- 48 Niemniej jednak, jak podniosła w istocie Komisja, jeśli art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należałoby interpretować w ten sposób, że terminy zakwalifikowane przez lex causae jako terminy o charakterze proceduralnym byłyby wyłączone z zakresu zastosowania tego artykułu, to wykładnia ta prowadziłaby – w zależności od teoretycznego modelu przyjętego przez państwa członkowskie – do arbitralnej

dyskryminacji. Ponadto, i niezależnie od kwestii, czy to do *lex fori concursus*, czy też do *lex causae* należy określenie, czy dany termin ma charakter proceduralny, czy też materialnoprawny, taka wykładnia w oczywisty sposób stanowiłaby przeszkodę dla jednolitego stosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000.

- 49 W tej sytuacji na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że zakres zawartego w tym przepisie uregulowania ustanawiającego wyjątek obejmuje również przewidziane przez *lex causae* terminy przedawnienia, terminy na zaskarżenie czynności i terminy zawite.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 50 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający pyta w istocie, czy przepisy dotyczące formy istotne dla zaskarżenia czynności w związku z upadłością są określone przez *lex causae*, czy też przez *lex fori concursus*.
- 51 W kwestii tej należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że brzmienie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie zawiera żadnej wskazówki pozwalającej na wykluczenie przepisów dotyczących formy z zakresu zastosowania tego przepisu.
- 52 Ponadto, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 85 opinii, przepisy dotyczące formy mogą mieć charakter materialnoprawny, a także proceduralny. Mając na uwadze w szczególności prawo austriackie, zawarty w § 43 ust. 2 IO obowiązek wytoczenia powództwa mającego na celu zaskarżenie czynności w związku z upadłością w terminie roku liczonego od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego może być uważany nie tylko za mający na celu ułatwienie udowodnienia poszanowania tego terminu, lecz również za materialnoprawny warunek takiego zaskarżenia.
- 53 Z rozważań zawartych w pkt 45–48 niniejszego wyroku, które można przenieść na grunt badania pytania trzeciego, wynika bowiem że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie dokonuje żadnego rozróżnienia pomiędzy przepisami materialnoprawnymi i proceduralnymi.
- 54 Ponadto wymogi formalne dla domagania się ustalenia nieważności, unieważnienia czy względnej bezskuteczności czynności mogą mieć również na celu ochronę interesu publicznego, polegającego na zapewnieniu dostatecznej jawności tych powództw z uwagi na ochronę zaufania nie tylko osób, przeciwko którym powództwa takie są wytaczane, ale także osób trzecich nabywających składniki majątku, których powództwa te dotyczą. Jak wynika z motywu 24 rozporządzenia nr 1346/2000, wyjątki od stosowania *lex fori concursus*, a wśród nich ustanawiające wyjątek uregulowanie art. 13 tego rozporządzenia, mają bowiem właśnie na celu ochronę zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania upadłościowego.
- 55 Jako że, jak wynika z pkt 46 niniejszego wyroku, przepisy rozporządzenia Rzym I nie znajdują zastosowania w postępowaniu głównym, kwalifikacja danego przepisu jako przepisu dotyczącego formy oraz określenie celów realizowanych przez ten przepis powinny wynikać zatem z *lex causae*. Jednakże interpretowanie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 w ten sposób, że przepisy zakwalifikowane przez *lex causae* jako przepisy dotyczące formy miałyby zostać wyłączone z zakresu zastosowania tego artykułu, prowadziłoby także w tym wypadku – w zależności od teoretycznego modelu przyjętego przez państwa członkowskie – do arbitralnej dyskryminacji i stanowiłoby przeszkodę dla jednolitego stosowania tego przepisu.
- 56 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy zatem odpowiedzieć, że przepisy dotyczące formy istotne dla zaskarżenia czynności w związku z upadłością są – dla celów stosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 – określane przez *lex causae*.

W przedmiocie kosztów

⁵⁷ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł art. 13 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego należy interpretować w ten sposób, że znajduje on zastosowanie do sytuacji, w której zaskarżona przez zarządcę w postępowaniu upadłościowym wypłata kwoty zajętej w postępowaniu egzekucyjnym przed wszczęciem postępowania upadłościowego została dokonana dopiero po wszczęciu tego postępowania.**
- 2) **Artykuł 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że zakres zawartego w tym przepisie uregulowania ustanawiającego wyjątek obejmuje również przewidziane przez prawo, któremu podlega czynność zaskarżona przez zarządcę w postępowaniu upadłościowym, terminy przedawnienia, terminy na zaskarżenie czynności i terminy zawite.**
- 3) **Przepisy dotyczące formy istotne dla zaskarżenia czynności w związku z upadłością są – dla celów stosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 – określane przez prawo, któremu podlega czynność zaskarżona przez zarządcę w postępowaniu upadłościowym.**

Podpisy